

Praktiken i Akademia

GUDRUN OLSSON

Relationen mellan praktisk kunskap och akademisk kompetens undersöks i en kvalitativ studie. Hur kan klyftan mellan forskning och praktik överbryggas? Hur värderar sakkunniga praktiska meriter i jämförelse med övriga meriter vid tillsättning av akademiska tjänster?

Relationen mellan forskning och praktik

Relationen mellan forskning och praktik är komplex. Forskning om praktiken skall förbättra praktiken. Emellertid har det inom många områden visat sig att sådan påverkan inte sker. Inom pedagogik har forskningsbaserade innovationer i mycket liten grad förändrat konventionell skolpraktik (Carson, 1986). Inom psykoterapi är klyftan mellan praktik och forskning om praktiken minst lika stor (Rennie, 1994). Psykoterapeuter läser inte forskningslitteratur, eftersom de inte finner den relevant för sin praktik, och de bedriver ingen egen forskning (Morrow-Bradley & Elliott, 1986). Två olika världar, den akademiska världen där forskning bedrivs, och den praktiska världen där praktiken bedrivs, tycks inte mötas. Två olika språk har utvecklats, »the language of re-

search« och »the language of practice« (Carson, 1986). Forskningens språk syftar till att ge generaliserad information till en bred publik konsumenter. Praktikens språk är kontextuellt bundet till specifika situationer, i vilka den individuella praktikern skall handla ansvarigt. Praktikern säger ofta om de generella forskningsresultaten: »Det låter fint i teorin, men det fungerar inte i praktiken«.

Hur kan vi då förstå den djupa klyftan mellan forskning och praktik? I mitt resonemang kommer jag att utgå från psykoterapiforskning och psykoterapipraktik. Det är dessa verksamheter jag har erfarenhet av. Dessutom utgör psykoterapipraktik ett exempel på en västerländsk praktisk kunskapstradition såsom den beskrivs av bl.a. Molander (1993). Andra verksamheter, såsom exempelvis arkitektur, sjukgymnastik, statistik, pedagogik har beskrivits utifrån klyftan mellan forskning och praktik (Josefson, 1991; Molander, 1993; Schön, 1987). Många menar att vi bör reflektera över hur själva kunskapsproduktionen går till. Vad är kunskap? Vilka vetenskapliga paradigmen utgår vi från i forskningen och vilken kun-

Gudrun Olsson är docent i psykologi vid Göteborgs universitet samt är psykolog och leg. psykoterapeut. Hennes forskning är främst inriktad på studier av den psykoterapeutiska processen, latent kommunikation samt frågor kring förvärvandet av en professionell psykoterapeutisk identitet.

skapsteori utgår vi från i praktiken (Olsson, 1997; Rennie, 1994; Russell, 1994)? Det naturvetenskapliga synsättet har präglat akademisk psykologi under hela dess utveckling. Även om filosofi, psykoanalys och antropologi har lagt grunden för humanvetenskapliga studier av människor, har inkorporeringen av en naturvetenskaplig approach i psykologi- och psykoterapistudier varit i det närmaste fullständig (Rennie, 1994). Hur skulle då en humanvetenskapligt inriktad forskare närma sig psykoterapins domänder? Hans/hennes utgångspunkter skulle ha stora likheter med psykoterapeutens. (1) Båda använder sig av subjektivitet och förståelse. Den andres inre upplevelser, som presenteras i verbala rapporter, utgör data. Terapeuten/forskaren använder sig sedan av sina inre upplevelser för att förstå det som yttrats, i tolkningen av utsagan. Terapeutens/forskarens egen subjektivitet spelar således en framträdande roll i förståelsearbetet. (2) Både forskaren och terapeuten engagerar den andre i en samarbetsrelation. Patienten/intervjupersonen är inget studieobjekt, som objektivt iakttages, utan en samarbetspartner, där kunskap konstrueras i den utforskande processen. (3) Både forskaren och terapeuten intar ett holistiskt förhållningssätt. De förhåller sig till hela komplexiteten och till motstridigheterna i de mänskliga upplevelserna, och försöker inte reducera dem genom fragmentering. De förhåller sig till både det som säges manifest och till det som kan läsas mellan raderna.

Forskarens tolkande process, själva förståelsearbetet, spelar således en viktig roll. En tolkning anses ofullständig så länge den inte påverkar oss på något konkret sätt. Om ingen påverkan sker, krävs bättre menings-

tolkningar. Det är sant som leder till förändring, enligt det pragmatiska sanningskriteriet. Lewin (1935) säger att vi kan inte förstå ett system förrän vi försökt att förändra det. Förändring och förståelse är således ouplösligt förenade. Eftersom tillämpningen blir en nödvändig och integrerad del av själva den tolkande processen, skulle detta kunna bidra till att överbrygga klyftan mellan forskning och praktik (Carson, 1986).

Vi skulle också kunna tänka oss att klyftan mellan forskning och praktik vidmakthålles genom att de problemområden som forskaren väljer att studera upplevs som irrelevanta för praktikern (Morrow-Bradley & Elliott, 1986). Enligt Edelson (1992) inriktar sig psykoterapiforskaren på stora teoretiska frågor eller brådskande praktiska problem, såsom exempelvis om en terapiform är bättre än en annan. Psykoterapeuten däremot är inresserad av att förstå en speciell patient och att förstå de berättelser patienter berättar eller gestaltar. Frågan om vilken terapiform som är bäst för vilka patienter med vilka problem är av föga intresse för terapeuter. Det är snarare en politisk fråga. Att välja en speciell terapeutisk inriktning är för terapeuter en personlig fråga och de ändrar inte sina strategier om dessa går emot den personliga stilen – även om forskningslitteraturen skulle föreskriva det (Cohen, Sargent & Sechrest, 1986). Vad gäller klinisk forskning bör den styras av principen att »the question emerging from clinical experience frame conversation and determine research design« (Miller & Crabtree, 1994, sid. 341). Emanerar forskningsfrågorna ur den kliniska praktiska erfarenheten? Vårifrån får forskaren sina idéer? Stiles (1992)

påpekar att forskningsidéerna produceras av praktikern. Forskaren konsumerar dem. Emellertid producerar praktikern betydligt fortare än forskaren hinner konsumera. När forskningsrapporten sedan når praktikern finner han/hon den ointressant. Den innehåller inget nytt.

Vetenskapssyn, och därmed val av metoder, samt val av problemområden kan således -åtminstone delvis- förklara klyftan mellan forskning och praktik. Kan klyftan belysas på flera sätt? Råder det en föreställning om att akademisk kompetens är en sak och praktisk kunskap en helt annan sak? Om det råder en sådan föreställning torde detta kunna avslöjas i de utlåtanden som sakkunniga ger vid tillsättning av akademiska tjänster. Vad betraktas som meriter för akademiska tjänster, och hur värderas den praktiska erfarenheten i jämförelse med övriga meriter? Kan akademisk kompetens även rymma praktisk kunskap? Hur resonerar sakkunniga? Studien syftar till att belysa dessa frågor.

Vad utgör akademisk kompetens?

Vid bedömning av meriter för sökande till universitetstjänster, visade det sig att den absoluta tyngdpunkten låg på de båda kriterierna vetenskaplig kvalitet och centralitet hos den sökandes forskningsområde (Norén, 1997). Dessa båda kriterier var avgörande för om man skulle få en tjänst. Tillämpningsmöjligheterna för den forskning som bedrevs jämte samhällsrelevans utgjorde de båda *minst* använda kriterierna. Vad är då vetenskaplig kvalitet? Trots att denna kvalitet bedöms i ett flertal sammanhang, vid tjänstetillsättningar, i anslagsansökningar, vid publicering i tidskrifter, är begreppet

dunkelt. Hur bestämmer man och hur jämför man olika forskares bidrag till kunskap?

Försök att identifiera aspekter av vetenskaplig kvalitet, såsom de framträder i sakkunnigutlåtanden har gjorts (Hemlin, Johansson & Montgomery, 1990; Norén 1997). Norén (1997) beskrev vetenskaplig kvalitet i ett antal underkategorier, exempelvis att tillhöra forskningsfronten, utföra pionjärbete, teoretisk kunnskap och djup, god metod-och materialhantering, skarp analys-och problemformuleringsförmåga, internationella publikationer, bredd, självständighet. De flesta av dessa underkategorier var i sig själva ej avgörande för att få en tjänst, men de påverkade bedömningen av vetenskaplig kvalitet.

I internationella studier över vetenskaplig kvalitet, har man oftast utgått dels från antal publikationer, dels hur ofta en forskares arbete citeras (Fox, 1983; Long, 1992; Sonnert, 1995; Wennerås & Wold, 1997; Zuckerman & Cole, 1975). Antal citeringar har tagits som ett mått på kvalitet, trots att det naturligtvis är ett kvantitativt mått. Styrkan hos dessa mått är deras reliabilitet, men mäter de vad de avser mäta? Vid sidan om antal publikationer och hur ofta de citeras har vetenskaplig produktivitet mätts i termer av författarordning och tidskriftens prestige.

Antal publikationer är naturligtvis uttryck för något, men publikationer kan ha olika kvalitet och ha olika påverkan på fältet. »One can be widely published and equally widely ignored« (Helmreich et al., 1980, sid. 896). Antal citeringar kan ses som tecken på erkännande. Om en forskares arbete används av kollegor, citeras och refereras till, uppmuntras han/hon att fortsätta

forska. Erkännandet tolkas inte bara som en bekräftelse på arbetet utan även som en bekräftelse på personligt värde. Utan detta erkännande, avtar produktiviteten (Cole & Cole, 1967). Helmreich et al. (1980) drar slutsatsen att det råder en asymmetrisk relation mellan produktivitet och erkännande. Man måste publicera för att citeras, men produktivitet implicerar ej erkännande av andra. Cole och Cole (1967) och Sonnert (1995) påpekar att det dock finns problem med antal citat som uttryck för kvalitet. (1) Mycket betydelsefullt arbete blir allmän kunskap mycket snabbt, och det hänvisas till arbetet utan att det för den skull citeras. (2) Betydelsen av ett arbete erkänns ej alltid av samtiden. Nya idéer ignoreras. (3) Man tar inte hänsyn till om citatet är av positiv eller negativ karaktär, och ibland citeras studier som man anser dåliga. (4) Hur ofta man citeras kan handla om synlighet och blir snarare en fråga om hur ofta man åker på kongresser, och vilka bekanta man har.

Cole och Cole (1967) visade i sin studie att det finns ett samband mellan antal publikationer och hur ofta man citeras, men sambandet var inte fullständigt. Fyra forskartyper kunde urskiljas: (1) Den produktive, som publicerar mycket och citeras ofta. (2). Den tyste, som publicerar föga och aldrig omnämns. (3) Massproducenten, som publicerar massor, men med föga konsekvens för forskningen. (4) Perfektionisten, som publicerar få studier, men har stor påverkan inom sitt område.

I en studie av Sonnert (1995) försökte man komma bortom de mekaniska måtten antal publikationer och antal citat. I stället önskade man veta hur sakkunniga kommer fram till sina omdömen. Vad bestämmer

dessa bedömningar? Det visade sig att publikationslistans längd var helt avgörande för om en forskares arbete skulle bedömas ha god eller dålig kvalitet. En hög årlig publikationsproduktivitet var i bedömarens ögon tecken på hög kvalitet. Sålunda rådde en exakt överensstämmelse mellan kvalitet och kvantitet enligt de sakkunniga.

Hur tillförlitligt är då »peer-review«-systemet? Finns bias i bedömningarna? Ernst, Resch och Uher (1992) har studerat lektörsbias i en experimentell design. Två grupper av lektörer fick i uppgift att bedöma om en fiktiv artikel, vars författare tagit ställning *för* en viss behandling, skulle publiceras eller ej. Artikeln var avsiktligt bemängd med felaktigheter. Den ena gruppen lektörer hade utifrån egna studier tagit ställning *för* behandlingen i fråga, den andra gruppen *mot* behandlingen. Det visade sig härvid att de båda lektörsgrupperna skilde sig avsevärt åt. De lät sig helt styras av sin egen inställning till behandlingen, då de tog ställning till studiens publiceringsbarhet.

I en studie av Cole, Cole och Simon (1981) ville man undersöka om valet av sakkunniga var avgörande för bedömningen av anslagsansökningar. Två grupper av sakkunniga användes. Skulle dessa komma fram till samma bedömning? De båda grupperna fick identiska instruktioner om kriterierna för bedömningen. Det var en avsevärd brist på samtycke. Man drog slutsatsen att om en speciell ansökan skulle beviljas eller ej var lika mycket avhängigt av själva ansökans kvalitet och kompetensen hos den sökande, som avhängigt av slumpen.

Många menar att syftet med »peer-review«-systemet är kvalitetskontroll. Detta räcker inte, anser Horrobin (1990). Därtill

behövs uppmuntran av innovativa bidrag. Det finns i vetenskapens historia en kreativ och kraftfull spänning mellan originalitet, kreativitet och djup å ena sidan, och precision och reliabilitet å andra sidan. Om det inte är möjligt att finna en balans mellan innovation och kvalitetskontroll har, enligt Horrobin, peer-review-systemet förlorat sin funktion. Liknande tankar förs fram av Glantz och Bero (1994).

Vad är praktisk kunskap?

Psykoterapi utgör ett exempel på specialiserad praktikerkunskap som erövrats genom träning och återträning i praktiken. Kan praktisk kunskap beskrivas på något allmänt sätt? Många utbildningar inom vårdområdet och undervisningen syftar till det praktiska omdömet skolning, där syftet är att behärska sakliga sammanhang (Bergendal, 1996). Om läkaren vet vilka tecken som en speciell sjukdom förväntas uppvisa, känner begreppet, känner teorin, men inte känner igen sjukdomen hos den patient han/hon har framför sig, är läkaren inte till stor hjälp. Diagnostikens konst är att utöva ett reflekterande omdöme, att se vad som är de avgörande dragen i det enskilda fallet. Inplacementen av forskningens resultat i läkarens ansvarighet blir ett prov på dennes behärskning av sin konst.

Man brukar skilja mellan påståendekunskap och förtrogenhetskunskap i yrkeskunnandet (Josefson, 1996). Universitetsutbildningar erbjuder i allmänhet påståendekunskap, som i huvudsak är teoretisk kunskap, visserligen ibland praktikanknuten. Påståendekunskapen är systematisk och generaliserad, men får liv först då den fylls med praktisk erfarenhet. Förtrogenhetskunskap

är något mer än tillämpad teori. Snarare handlar förtrogenhetskunskap om att upptäcka hur enskilda, unika fenomen ej stämmer med teorin. Utgångspunkten för förtrogenhetskunskapen är en kritisk reflektion kring praktikens problem. Josefson (1996) ser inte påståendekunskap och förtrogenhetskunskap som två olika typer av kunskap, utan snarare samma kunskap betraktad ur olika perspektiv. Det bör finnas en dynamisk relation mellan dessa båda aspekter. Kanske förhåller det sig så att en kritisk reflektion kring praktikens problem är omöjlig utan teori, utan påståendekunskap.

Är det möjligt att göra den praktiska kunskapen explicit, allmän, tillgänglig för alla, utan förlust av avgörande inslag i skeenden? Enligt Perby (1995) finns det gränser för den praktiska kunskapens tillgänglighet. Varför? Den praktiska kunskapen handlar om relationen mellan det vardagliga och det oförutsedda. Det vardagliga ligger hitom det uttalade, det oförutsedda bortom. Visserligen kan vi kalkylera risker men det eliminerar inte det oförutsedda. Kalkyler inbegriper bara det vi redan vet. Konsten är inte att beräkna sannolikheter utan att möta det oförutsedda då det inträffar. Själva det mästerliga yrkeskunnandet ligger i mötet med det oväntade.

Kvalificerad praktikerkunskap innebär att veta, att kunna och att göra. Den bygger på förmågan att urskilja det väsentliga i en situation. En sådan förmåga kräver förtrogenhet, tyst kunskap, något som redan är en vardaglig erfarenhet. Det är förtrogenheten som gör att vi kan handla på rätt sätt, vid rätt tillfälle med riktning mot rätt objekt med rätt syfte. Vidare bygger förtrogenhetskunskapen på att vi kan sätta oss in i andras ståndpunkter, erfa-

renheter och upplevelsevärldar. Vi kan inte göra om en persons erfarenhet, experimentera med den. Däremot är det möjligt att leva sig in i den andres erfarenhet. Kunskapen erhålles i direktkontakt.

Praktiken kan vara dålig (Bergendal, 1996). Den kan förfalla till slentrian. Vi gör på ett visst sätt, därför att vi alltid gjort så. Egentligen har praktiken då upphört att vara praktik. Vi kan också frestas att använda slentrianens motsats, total improvisation. Man skjuter först och siktar sedan. De som vi kallar improvisationens mästare har i regel i tankarna prövat alla möjligheter, förberett sig på allt. Däremot har de inte i förväg bestämt sig för en specifik handling. De väljer handling i situationen. Om praktiken är total improvisation har den också upphört att vara praktik. Då har man underkastat sig det oförutsedda istället för att handla i ansvarighet. Praktiken kan förfalla till blind lydnad. Ibland kräver situationen att vi handlar mot reglerna. Långt driven planering och okritiskt användande av forskningsresultat är andra sätt att följa regler som vi satt upp för oss själva.

Förtrogenhet är således något annat än slentrian. Däremot är en viss rutin förutsättningen för skapande initiativ. Arbetets rutin är en ständig förberedelse, i vilken vi utforskar vad som är praktiskt görligt. Varje praktik innehåller inslag av givna handlingsmönster, men samtidigt pekar varje levande praktik utöver det vedertagna, utöver sig själv. Skall vi realistiskt bedöma en möjlighet, måste vi överskrida gränser, ge oss ut i det okända.

Förtrogenhet är något annat än att *känna till*. Att känna till hör samman med ett flyktigt, ytligt möte. Förtrogenhetskunskap är

byggd på att *känna väl*. Turistresenärens resa under strikt guidning ger honom/henne känna-till-kunskap. Antropologen, som lever i djungeln med stammens medlemmar, återvänder med genomlevd erfarenhet, känna-väl-kunskap (Kvale, 1997). Psykoterapeuten, som i många år »levt med« sina patienter, har också känna-väl-kunskap, förutsett att praktiken ej förfallit till slentrian, total improvisation eller blind lydnad.

Förtrogenhet är något annat än information. Det är lätt att föreställa sig att om vi bara blir informerade om allt, kommer vi veta allt. Emellertid är erfarenhet, iakttagelse, handling, närvaro, uppmärksamhet något helt annat än information. Ett överflöd av information, som bygger på andras rapporter, blir som en skärm mot världen.

Förtrogenhet är något annat än beprövad erfarenhet, om vi med beprövad erfarenhet menar något som överlevt generationer av yrkesmän och yrkeskvinnor. Beprövad erfarenhet blir slentrian om den inte prövas av var och en i sin egen ansvarighet. Sant är det vi erfarit. Men, säger Gadamer (1960), den goda erfarenheten pekar också framåt. Man blir erfaren genom att vara öppen mot nya erfarenheter. Erfarenhet förvärvas. Det innebär att vi tar risker, utsätter oss för lidande. Det är kanske inte möjligt att förvärva någon ny kunskap utan smärta. En obalans i självkänslan är en konsekvens av nya erfarenheter (Olsson, 1996). Att inse att vi tidigare inte hade kunskap, innebär en kränkning.

Syfte

Studien syftar till att belysa följande frågor:
1. Hur värderas praktisk kompetens och

kunskap av sakkunniga vid tillsättning av akademiska tjänster? 2. Hur resonerar de om praktiken och om forskning om praktiken? 3. Vad betraktas som meriter vid tjänstetillsättningar?

Tillvägagångssätt

Material. Materialet bestod av sakkunnigutlåtanden över sökande till 18 universitetstjänster i psykologi (nio lektorat och nio forskarassistenttjänster). Tjänsterna var ledigförklarade under perioden 1988–1995. De hade en spridning över landets universitet/högskolor. Tjänsterna söktes av totalt 133 personer. Dessa bedömdes behöriga och kvarstod vid bedömningstillfället.

Till varje tjänst sökte *minst* en person med den dubbla kompetensen, filosofie doktor och tillika leg. psykolog/leg. psykoterapeut. Doktorsgraden utgjorde således den akademiska meriteringen och legitimationerna den praktiska.

För bedömningen av de sökandes meriter anlätades totalt 27 sakkunniga personer. Sju av dessa personer deltog i två bedömningar.

Beskrivning av tjänsterna utifrån utlysningstexten. Vad gällde forskarassistenttjänsterna hänvisades i utlysningstexten till Högskoleförordningen (1988, kap 19) enligt vilken sökande för att vara behörig till tjänst som forskarassistent skall ha avlagt doktorexamen tidigast fem år (för tjänst nr 1 gällde tre år) före ansökningstidens utgång. Vidare hänvisades till Högskoleförordningen vad gäller regler för befordringsgrunder för forskarassistent. Särskild vikt skall fästas vid vetenskaplig skicklighet som visats genom egen forskning.

För behörighet till tjänst som lektor krävs

avlagd doktorexamen och pedagogisk skicklighet, enligt Högskoleförordningen (1988, kap 19 resp. 1993, kap 4). Följande befordringsgrunder gäller enligt Högskoleförordningen: Vid tillsättning av tjänst som lärare gäller graden av sådan vetenskaplig, pedagogisk, administrativ och annan skicklighet som är av betydelse med hänsyn till tjänstens ämnesinnehåll och beskaffenhet i övrigt. Vikt skall även fästas vid förmåga att informera om forskning och utvecklingsarbete. Vidare sägs att högskolan skall senast vid ledigkungalösa beslut av en tjänst besluta vilka befordringsgrunder som skall användas och hur de skall vägas mot varandra.

I det följande anges tjänsternas utlysningstext samt året för ledigkungalösa. Texten innehöll vanligtvis endast en hänvisning till Högskoleförordningen vad gällde arbetsuppgifter, behörighetsbestämmelser och befordringsgrunder. Ibland kompletterades dock utlysningstexten med mera specifika upplysningar. Dessa specifika upplysningar återges nedan. (Vidare anges nedan huruvida de sakkunniga i den allmänna beskrivningen av de sökandes meriter angivit om den sökande är leg. psykolog och leg. psykoterapeut. Om sådana uppgifter angivits, markeras detta med *).

Forskarassistent

1. Forskarassistent i psykologi, särskilt tillämplig psykologi, 1988.
2. Forskarassistent i psykologi, 1989.
3. Forskarassistent i psykologi, 1989.
4. Forskarassistent i tillämplig psykologi, 1990.
5. Forskarassistent med beteende- eller samhällsvetenskaplig inriktning*, 1990. Innehavaren kan åläggas uppgifter avse-

ende utbildning och administration om högst 200 timmar per läsår. Tvärvetenskapligt angreppssätt är meriterande. Innehavaren skall ha vetenskaplig skicklighet inom beteendevetenskapligt eller samhällsvetenskapligt orienterad forskning som gäller kommunikation, särskilt språkligt förmedlad kommunikation över sociala och kulturella gränser i olika samhälleliga miljöer.

6. Forskarassistent i psykologi, 1991.
7. Forskarassistent i psykologi, 1991.
8. Forskarassistent i psykologi, 1991.
9. Forskarassistent i psykologi*, 1992.

Lektor

10. Högscolektor i psykologi, 1992. Vid tillsättningen kommer särskild vikt att fästas vid vetenskaplig och pedagogisk skicklighet i lika mån.
11. Högscolektor i psykologi, 1992. Vid tillsättningen kommer särskild vikt att fästas vid vetenskaplig och pedagogisk skicklighet i lika mån.
12. Högscolektor i psykologi med inriktning mot personlighetspsykologi*, 1993. Särskild vikt fästes vid vetenskaplig och pedagogisk skicklighet i lika mån.
13. Universitetslektor i psykologi*, 1994. Tjänsten kommer under en inledande period vara inriktad mot forskning och forskarutbildning. Särskild vikt kommer fästas vid vetenskaplig skicklighet.
14. Universitetslektor i psykologi med inriktning mot klinisk psykologi*, 1994. Särskild vikt fästes vid vetenskaplig och pedagogisk skicklighet i lika mån. Innehavaren av tjänsten skall huvudsakligen undervisa i psykodynamisk personlighets-teori och behandlingsmetodik. För tjäns-

ten krävs att innehavaren är legitimerad psykolog och psykoterapeut.

15. Universitetslektor i klinisk psykologi*, 1994. Särskild vikt fästes vid vetenskaplig och pedagogisk skicklighet i lika mån. På grund av att innehavarens tjänstgöring till väsentlig del kommer att utgöras av undervisning och handledning inom psykologlinjens/psykologprogrammets psykoterapimoment, tillkommer som särskilda behörighetskrav socialstyrelsens legitimation som psykolog och som psykoterapeut.
16. Universitetslektor i psykologi, 1994. Vid tillsättningen kommer särskild vikt att fästas vid vetenskaplig och pedagogisk skicklighet i lika mån.
17. Universitetslektor i psykologi, särskilt klinisk psykologi*, 1995. Tjänsten skall till 50 procent innehålla forskning. Vetenskapliga kvalifikationer genom egen forskning skall tillmätas särskild vikt och pedagogiska kvalifikationer skall tillmätas vikt. Dessutom krävs för behörighet bred metodologisk kompetens och kunskaper inom det psykodynamiska området.
18. Universitetslektor i psykologi*, 1995. Särskild vikt fästes vid vetenskaplig och pedagogisk skicklighet i lika mån.

Analys. En kvalitativ analys av sakkunnigprotokollen gjordes med syfte att uppdaga innebörden av de sakkunnigas resonemang. Hur resonerade de, då de värderade praktisk kunskap och vägde meriter mot varandra? Hur kom de fram till sina beslut? Min utgångspunkt har varit det hermeneutiska perspektivet, där tolkningsakten utgör en odelbar process med två aspekter: Att fri-

lägga mening och tilldela mening (Ödman, 1979). Förhållandet mellan texten, sakkunnigutlåtandena, och läsaren, mig själv betraktar jag utifrån dialogens modell. Dialogen uppfattas som ett förhållande mellan två subjekt, där förståelse skapas mellan dem, i mellanrummet. I min dialog med texten har jag ställt frågor till den och tolkningsakten har präglats av en ständig rörelse mellan del och helhet. En förståelse av en del av texten förutsätter en förståelse av helheten och tvärtom. Jag har frågat mig: Hur kan jag förstå ett specifikt detaljomedöme om en persons arbete i förhållande till det samlade omdömet om den personen, i förhållande till omdömen om övriga sökande, i förhållande till den sakkunniga person som »presenterar sin text« för mig, i förhållande till den kultur som vetenskapssamhället omfattar?

Eftersom syftet med studien är att försöka förstå ett fenomenets mening – syftet är inte att avgöra fenomenets utbreddhet och att generalisera till en större population – har jag ej eftersträvat ett representativt urval. Om jag vill förstå hur sakkunniga resonerar om praktikerkunskap, måste jag välja ut de protokoll, där sådana resonemang förekommer. Att söka göra ett slumpmässigt urval vore ett meningslöst företag. Hur valida är då mina meningstolkningar? Om en annan forskare hade analyserat samma material, hade han/hon då kommit fram till samma tolkningar? Det är inte särskilt troligt. En text tillåter alltid olika läsningar, olika tolkningar. Så snart en tolkning föreligger som text ger den i sin tur upphov till nya mellanrum och nya tolkningar. Asplund (1989) säger att varje påstående om att en slutlig tolkning är funnen bara är ett försök att för-

stumma texten. Jag har dock bemödat mig om att ge läsaren en chans att följa mina tankegångar så att han/hon kan göra en egen värdering av mina tolkningar och skapa en egen relation till texten. Min ambition har varit att problematisera och att ge perspektiv.

Resultat

Praktisk kompetens saknar meritvärde

Det var av intresse att se om de sakkunniga tillskrev legitimationskompetenserna (legitimation som psykolog och legitimation som psykoterapeut) något meritvärde.

Det visade sig att vid 10 tjänster, främst forskarassistenttjänsterna, uppgavs ej de sakkunniga om de sökande hade legitimation som psykolog/psykoterapeut eller ej. (Vid två av dessa tjänster uppgavs ej förekomst av legitimation hos personerna i tätgruppen, medan förekomst av legitimation uppgavs för de resterande sökande). Vad gällde dessa 10 tjänster var det således uppenbart att legitimation som psykolog/psykoterapeut ej betraktades som en merit.

Vid de övriga åtta tjänsterna, främst lektorstjänsterna, uppgavs innehav av legitimation när de sökandes meriter beskrevs. Frågan är om dessa legitimationer var utslagsgivande vid i övrigt lika eller nästan lika meritring. För två av dessa tjänster (tjänst nr 14 och 15) krävdes båda legitimationerna för behörighet och kunde således ej vara utslagsgivande. Hur var det då för de sex resterande tjänsterna, två forskarassistenttjänster (nr 5 och 9) och fyra lektorat (nr 12, 13, 17 och 18)? Vad gällde tjänst nr 5 hade de två personer i tätgruppen formellt ej be-

hörighet då de ej hade doktorsexamen. För båda kvarstod 5 kurspoäng. Ingen av dem hade någon legitimation. Ingen av de tre personerna i tätgruppen, som sökte tjänst nr 9, hade någon av legitimationerna. Båda de sökande till tjänst nr 12, som placerades i tätgruppen, hade båda legitimationerna. Vad gällde tjänst nr 13 hade ingen av de två personerna i tätgruppen någon legitimation. Alla tre bäst meriterade sökande till tjänst nr 17 hade legitimation som psykolog. De två som placeras på andra respektive tredje plats hade också legitimation som psykoterapeut. (En av de sakkunniga uppgav -felaktigt- att hans förstakandidat hade psykoterapeutlegitimation). Av tre personer i tätgruppen av sökande till tjänst nr 18 saknade den som föreslogs till tjänsten båda legitimationerna, medan tvåan och trean hade båda legitimationerna. Slutsatsen är att legitimation som psykolog/psykoterapeut ej utgör avgörande meriter.

Praktisk erfarenhet saknar meritvärde

Hur betraktades den praktiska erfarenheten? Det tycktes som om denna saknade meritvärde. Ibland redogör sakkunniga klart och tydligt för sin principiella inställning – praktisk verksamhet saknar värde för en akademisk tjänst – och följer sedan den redovisade inställningen konsekvent i sin bedömning av meriter i det enskilda fallet. Följande uttalande av en sakkunnig får illustrera konsekvens i resonemang och i bedömning (tjänst nr 17). Det principiella ställningstagandet lyder: »Det direkta värdet av klinisk psykologisk verksamhet, dit naturligtvis psykoterapi räknas, för en forskar/lärartjänst i klinisk psykologi är enligt de kri-

terier som gäller för tjänsten relativt litet... Den kliniska tjänstgöringens betydelse avgörs genom att se om man lyckats omsätta sina kliniska erfarenheter i meningsfull och bred forskning av god kvalité eller ej, snarare än genom att ge den ett oberoende meritvärde«. Praktiken reduceras till något som skall omsättas i bred forskning. Det som sedan blir avgörande för rangordningen »är således i första hand de vetenskapliga meriterna, därefter de pedagogiska meriterna. Konskvensen i den sakkunniges resonemang blir tydlig då han jämför sökande. De praktiska meriterna nämns ej hos de sökande som har sådana meriter.

Samma principiella ställningstagande gör en sakkunnig i ett annat exempel (tjänst nr 16), där hon talar om en grupp sökande som ej hunnit skaffa sig både forskningsmeriter och undervisningsmeriter efter doktorsexamen: »Flera av dessa har andra meriter, som klinisk utbildning och erfarenhet eller annan arbetslivserfarenhet. Dessa meriter är dock inte av särskild relevans för den utlysta tjänsten så jag kommer ej att ge sådana meriter någon särskild vikt«. Då sökande senare jämföres med varandra nämns ej heller sådana praktiska meriter.

I andra utlåtanden råder en inkonsekvens i de sakkunnigas resonemang. Praktiken erkänns i teorin, men ej i praktiken. Både i den allmänna inställningen och i beskrivningen av enskilda sökandes meriter ges praktiken värde. Trots en positiv inställning kommer dock praktiska meriter aldrig att kunna mäta sig med övriga meriter. Följande exempel är åter hämtat från tjänst nr 17, där den andra sakkunniga personen konstaterar: »Andra kvalifikationer, såsom klinisk psykologisk kompetens, är icke nämnt (i ut-

lysningstexten).« Hon beslutar sig dock för att tillskriva sådan kompetens och erfarenhet betydelse: »Det uppfattas dock att för en undervisningstjänst i klinisk psykologi bör klinisk psykologisk praktikerfarenhet vara av betydelse för den pedagogiska kompetensen.« Att praktiken emellertid ej betraktas som någon avgörande merit kan förstås utifrån bedömningen av den person bland de sökande som vid sidan om sina forsknings och-undervisningsmeriter också hade avsevärd praktisk psykoterapierfarenhet. (Denna sökande placerades på tredje plats): »Hennes arbete ligger helt centralt inom den kliniska psykologin. Hon har relevant klinisk psykologisk erfarenhet, har undervisat i centrala ämnen i klinisk psykologi med psykodynamisk orientering och hela hennes forskning handlar om psykodynamisk psykoterapi. Forskningen är empirisk, primärt kvalitativ och processorienterad. Alla tre (sökande i tätgruppen) har psykoterapierfarenhet, men här ligger hon i särklass«. Här ser vi hur det psykoterapeutiska arbetet med patienter erkänns och lyfts fram till denna kandidats fördel. Emellertid har kriteriet ingen avgörande betydelse.

Om två sökande inte skiljer sig åt i den pedagogiska meriteringen, bedöms patientverksamhet som mindre meriterande än exempelvis framställning av läromedel. Två sökande, en man och en kvinna jämfördes med varandra vad gällde pedagogisk skicklighet. De sökte ett kliniskt lektorat, där undervisning i psykodynamisk personlighets-teori och behandlingsmetodik betonades (tjänst nr 14). Mannen placerades på första plats, kvinnan på andra. I jämförelsen mellan de två sökande skrivs: »Båda är likaledes väl pedagogiskt meriterade för en lektor-

tjänst i allmänhet och den aktuella tjänsten i synnerhet. Mängden undervisning skiljer sig mycket lite, likaså administrativa erfarenheter, varför ingen klar skillnad finns vad gäller dessa områden.« Vad gäller de sökandes erfarenhet i relation till tjänstebeskrivningen omämnas att »hon redovisar dessutom pågående yrkesverksamhet som aktiv terapeut, vilket bör ses som en merit i sammanhanget« och lite senare, då de båda jämföres med varandra: »Trots hennes större terapeuterfarenhet, måste dock han ges ett försteg i meriteringsgrunden pedagogisk skicklighet på grund av hans systematiska och långvariga arbete med att framställa läromedel«. Som vi ser av exemplet kan inte erfarenheten av patientarbete uppväga framställning av läromedel, trots att tjänsteinnehavaren skulle undervisa i behandling.

Attityden till tillämpade forskningsproblem

Vi möter inte sällan en ambivalens i sakkunnigas attityd till de forskningsproblem som emanerar ur praktiken. Å ena sidan säger man sig uppskatta problemställningar funna i ett tillämpat sammanhang. Å andra sidan föreslås ej sökande med sådana forskningsproblem till tjänster. I ett utlåtande gällande en forskarassistenttjänst (tjänst nr 3) kan vi läsa: »Tjänsten har lockat ett stort antal kvalificerade sökande. Det är skada att bara en av dessa ska kunna erbjudas den sällsporda postdoc-möjligheten som en forskarassistenttjänst innebär i det svenska systemet. Flera av de sökande har sin bakgrund i ett tillämpat sammanhang, där de funnit problemställningar som är väl tillrättalagda för ett vetenskapligt angreppssätt; häri ligger en stor möjlighet för den akade-

miska forskningen, som det är stor skada att ej kunna omhänderta«. Den sakkunnige är på någon nivå medveten om skadan. Hur handlar då den sakkunnige? Han föreslår på de första två platserna två kandidater, som »båda har utvecklats ur tongivande forskningstraditioner i den svenska (akademiska) psykologin«.

Ibland beskrivs tillämpad forskning som ateoretisk och föga generaliserbar. Vid tillsättningen av en forskarassistenttjänst i tillämpad psykologi (tjänst nr 4) diskuterar den sakkunnige sin andrakandidats avhandling och finner att den relativt goda teoriansknytningen är en styrka och han tillägger: »Forskning som avser tillämpade problem blir annars lätt allt för styrd av praktiska omständigheter och därmed ateoretisk och föga generaliserbar«. Senare påpekar den sakkunnige att han anser att undersökningar som handlar om den psykoterapeutiska praktiken ofta saknar generaliserbarhet. Sin uppfattning tillskriver han den egna positivistiska skolningen. Inte oväntat tycks vetenskapssyn vara avgörande för den sakkunniges bedömning. Även i ett annat exempel (tjänst nr 9) blir den sakkunniges vetenskapssyn tydlig. Generaliserbarhet och säkra slutsatser framstår som mål för forskningen: »Hon har på ett konsekvent sätt genomfört en väl sammanhängande forskning som ligger nära hennes praktiska verksamhet som psykoterapeut. Det är emellertid ett synnerligen svårt problemområde, och möjligheterna att dra säkra slutsatser är begränsade... Det är till hennes fördel att hon är medveten om detta och om att det är svårt att dra generella slutsatser av resultaten. Beträffande möjligheterna att dra säkra slutsatser från undersökningarna fin-

ner jag dock att X och hon får stå något tillbaka i förhållande till övriga sökandek.

Vetenskapssyn hänger intimt samman med de metoder man anser bör användas. Sakkunniga avslöjar ibland sin attityd till metoderna och ger indirekt föreskrifter (tjänst nr 12): »Det är okontroversiellt att påstå att den typ av forskning som hon bedrivit berör dynamisk psykologi. Dåigen är det påfallande att personlighetsmätande instrument knappast alls använts i hennes studier«.

Vid andra tillfällen kan tillämpad forskning anses värdefull, trots sin tillämpningskaraktär – inte tack vare: »Hon har i sitt arbete haft ett överordnat tillämpat syfte, men har ändå kunnat fördjupa frågeställningarna och bidra till en ökad kunskap både specifikt om olika behandlingsmetoders effektivitet och om psykologiska aspekters betydelse mer generellt. Trots den tillämpade karaktären på forskningen har försök gjorts att teoretiskt förankra analysen«. Kvinnan i exemplet föreslogs till den sökta forskarassistenttjänsten (tjänst nr 6).

Vad konkurrerar ut de praktiska meriterna?

Vad är det för meriter den praktiska erfarenheten konkurrerar med? Det gäller ju att väga meriter mot varandra.

Vad gäller forskarassistenttjänsterna beskrivs i regel endast de sökandes vetenskapliga meriter och dessa är således de enda meriter som bedöms. Om de pedagogiska meriterna nämns, sker detta endast i en kort kommentar. Exempelvis konstaterar de sakkunniga att pedagogisk meritering ej differentierar de sökande på ett sådant sätt att rangordningen påverkas (tjänst nr 2 och 3)

eller man bedömer att huvudkandidaten också har mest undervisningsmeriter (tjänst nr 9). Vid tjänst nr 1 påpekar den sakkunnige att de enda pedagogiskt relevanta meriterna är att diskutera och informera om egen forskning. Två av forskarassistent-tjänsterna (nr 1 och 4) hade ju en inriktning mot tillämpad psykologi. Hur diskuteras då forskningens tillämpning hos de båda sökande som föreslås till dessa tjänster? Om den person som föreslogs till tjänst nr 1 skrivs: »Hans vetenskapliga produktion är mer omfattande än de övriga sökandes åtminstone om man ser till publicerade bidrag. Likväl förefaller det mig som om hans avhandling fortfarande är hans mest betydelsefulla vetenskapliga bidrag. Den innehåller en utomordentlig genomgång av litteraturen om experimentatoreffekter i allmänhet och om försök att påvisa »extrasensory perception« i synnerhet. Hans egna experiment ger av olika anledningar ganska magert resultat men de vittnar om god metodologisk färdighet, god beläsenhet och god förmåga till analys«. Den person som föreslås till tjänst nr 4 har skrivit en avhandling som utgör »en intressant studie av spädbarns imitationsbeteende« och vidare sägs om honom att »han är experimentatorn, som avgränsar sina problem strikt och utvecklar och tillämpar metoder som ger tolkningsbara resultat från hans speciella försökspersoner. Hans inriktning är mer biologisk«. Det visade sig således att forskningens tillämpningsmöjligheter ej alls bedömdes vid tillsättningen av dessa tjänster i tillämpad psykologi.

Vad gäller lektoraten bedömdes både vetenskapliga och pedagogiska meriter. Ibland bedömdes även administrativa meriter och förmåga att informera om forskning och ut-

vecklingsarbete. De två senare befordringsgrunderna gavs dock inte något oberoende meritvärde.

Kvarstår gör således befordringsgrunderna vetenskaplig och pedagogisk skicklighet. Utlysningstexten till sju av de nio lektoraten angav att särskild vikt skulle fästas vid vetenskaplig och pedagogisk skicklighet i lika mån (de två övriga lektoraten hade en inriktning mot forskning, och betoningen på den vetenskapliga meriteringen var därmed given). Till dessa sju lektorat anlätades 12 sakkunniga. Hur kom dessa fram till en slutlig rangordning? På vilka grunder valdes en förstakandidat? Det visade sig att tre olika uttall förekom. (1) Förstakandidaten bedömdes mest meriterad vetenskapligt såväl som pedagogiskt (enligt fyra sakkunniga). (2) Förstakandidaten placerades på första plats utifrån vetenskaplig meritering och på andra plats utifrån pedagogisk meritering. Den vetenskapliga meriteringen var avgörande (enligt fyra sakkunniga). (3) Förstakandidaten placerades på första plats utifrån pedagogisk meritering och på andra plats eller lägre utifrån vetenskaplig meritering. Den pedagogiska meriteringen var avgörande (enligt fyra sakkunniga). Slutsatsen blir således att då en kandidat får en olika rangordning vetenskapligt respektive pedagogiskt kan pedagogiska meriter bli avgörande lika ofta som vetenskapliga meriter.

Vad är vetenskaplig kvalitet?

Samtliga sökandes vetenskapliga produktion skulle ju bedömas. De sakkunniga hade därmed att ta ställning till vad som kännetecknar vetenskaplig kvalitet. Vad är egentligen vetenskaplig kvalitet?

Totalt nio sakkunniga beskrev explicit

vad de menade med vetenskaplig kvalitet. De övriga angav ej de kriterier de utgick ifrån utan konstaterade oftast att ett kriterium på kvalitet är om studierna accepterats i internationella vetenskapliga tidskrifter. Kriterier angavs för fyra lektorat och två forskarassistenttjänster (tjänst nr 12, 15, 16, 18, 6 och 7). Om två sakkunniga förekom för en tjänst kunde dessa göra var sin kriteriebeskrivning.

I det följande ges en summering av de kriterier på vetenskaplig kvalitet som de nio sakkunniga beskrev. Forskningens djup och bredd betonades i de flesta utlåtanden. Oftast sade man sig ge djup och bredd lika viktning, men en sakkunnig betonade bara bredd. Vad innebär då bredd respektive djup? Man talade om kunskapsbredd, bredd i metoder och analyser, bredd i vetenskaplig verksamhet. Djup ansågs betyda belysning av ett aktuellt fenomen utifrån olika infallsvinklar. En sakkunnig försökte reda ut relationen mellan djup och bredd (tjänst nr 16): »Jag menar att bredd och djup är viktigt i forskningen. Bredd kan uppnås åtminstone på två sätt. Genom att systematiskt angripa ett problemkomplex från olika utgångspunkter nås i idealfallet en bredd och en fördjupad förståelse till följd. Bredd kan också nås genom att angripa olika problemområden. Den senare ansatsen leder ofta till att man förlorar i djup. Den första ansatsen leder ofta till att man vinner i djup«. Som vi ser definieras djup utifrån bredd. Djup erhålles i bästa fall som en bieffekt. Vad gäller de vetenskapliga metoderna sägs att de skall användas skickligt, flexibelt, stringent och präglas av bredd. Forskningen skall vara teoriknuten. Den skall vara relevant, ligga centralt inom ämnet psykologi. Frågeställ-

ningen skall vara utvecklad på ett sådant sätt att resultaten succesivt leder framåt och medför teoretisk utveckling. Fynden skall rapporteras på ett sådant sätt att de blir tillgängliga för det internationella vetenskapssamfundet. Vidare bedöms originalitet, kreativitet och självständighet i forskningsarbetet. Två sakkunniga beskrev vetenskaplig kvalitet som något kvantitativt. En av dem bedömde kvalitén i forskningsinsatsen på en tre-gradig skala, hög, medium och låg, och motiverade sedan sin placering av de olika sökandena. En annan sakkunnig tog hänsyn till om arbetena citerats av andra forskare, dock utan att följa upp om citeringen skett i en positiv eller negativ anda.

Även om sakkunniga ej tydliggjorde kriterierna för sin bedömning av vetenskaplig kvalitet, gjordes ju en sådan bedömning. På vilka grunder betraktades en sökande som bäst vetenskapligt meriterad? En analys av sakkunnigas argumentering gjordes. Det visade sig att antalet internationella publikationer där artiklarna granskats med ett »peer-review«-förfarande är det klart avgörande kriteriet för en förstaplacering utifrån befordringsgrunden vetenskaplig skicklighet. Även om sakkunniga deklarerar att de bedömer kvalitet i produktionen, inte bara kvantitet, står i regel inte kvantitet i strid med kvalitet, som de ser det. Om en sökandes produktion är kvantitativt omfattande, anses den automatiskt hålla hög kvalitet. Ibland kan tvivel smyga sig in, men sakkunniga finner strax argument för sina val. Exempelvis skrivs om en förstakandidat (tjänst nr 7): »Kvantiteten har kanske i vissa fall tillkommit på bekostnad av teoretisk förankring och utveckling, men detta är något som möjligen är på väg att ändras i den

forskning som han på senare tid ägnat sig åt«. Om den sökande är docent, anses detta utgöra ett första mått på vetenskaplig kvalitet. En sakkunnig (tjänst nr 10) konstaterar: »I den återstående skaran finns en hög korrelation mellan erhållen eller sökt docentur och vetenskaplig meritering.«

Sakkunniga tog inte hänsyn till hur publikationerna erhållits. Sålunda hade det ingen betydelse om den sökande var ensamförfattare till en publikation, eller om han/hon arbetat i forskarlag tillsammans med seniora forskare och var en av flera författare. En sakkunnig (tjänst nr 13) argumenterar för valet av sin förstakandidat: »Han har klart flera arbeten än B (som placeras på andra plats) publicerade i internationella tidskrifter med »peer-review«-förfarande... Hans forskning är i högre grad forskarlagsbaserad med ibland många medförfattare till arbetena. Min bedömning är att dessa faktorer endast i ringa mån bör vägas in vid jämförelsen«. Ett undantag skulle den sakkunniges bedömning av sökande till en forskarassistenttjänst (tjänst nr 8) kunna utgöra. Han anger för varje publikation om den sökande är ensamförfattare eller hur många medförfattare som finns. Den sökande som föreslogs till tjänsten hade flest ensamförfattarskap. Emellertid visade det sig att den personen också hade flest internationella publikationer. Ensamförfattarskap stod här inte i strid med kvantitet.

Något överraskande, ifrågasattes ofta självständigheten hos dem som bedömdes vara bäst vetenskapligt meriterade och som föreslogs till tjänster. Sakkunniga konstaterade att det var svårt att bedöma hur mycket dessa sökande själva bidragit till publikationen, därför att de genomgående ingått i

forskargrupper. I trots av svårbedömd självständighet, har dock sakkunniga funnit argument för att dessa sökande är självständiga. Exempelvis skriver en sakkunnig gällande en sökande som föreslås till en forskarassistenttjänst (tjänst nr 2): »Hennes självständighet är något svårbedömd: de första av de arbeten som ingår i avhandlingen är direkt avläggare av ett löpande projekt, och hon har sedermera regelmässigt flera medförfattare. Detta måste emellertid ses som en naturlig konsekvens av hennes arbetssätt: den forskning hon är involverad i förutsätter medverkan över ämnesgränserna, och detta måste avspeglats i författarskapen.« På liknande sätt skriver en sakkunnig om sin förstakandidat (tjänst nr 7): »Vad gäller den sökandes egna bidrag till den forskning han redovisar är detta mycket svårbedömbart. Han har ingått i en mycket kompetent forskargrupp med internationell förankring och har sannolikt haft god hjälp av detta i sitt arbete«.

Sökande som placerades längre ned i rangordningen var ofta ensamförfattare, de ingick inte i forskargrupper med väletablerade forskare och de representerade ofta icke-traditionella forskningsområden. Deras självständighet ifrågasattes sällan, men de kom inte ifråga till tjänst.

Föreställningar om praktik och teori

Det råder en föreställning om att praktisk erfarenhet kan erhållas på annat sätt än genom praktik och det råder en föreställning om att teori kan förstås på bättre sätt än att försöka använda den i praktiken.

Exempelvis tänker man sig att klinisk psykologisk forskning automatiskt leder till

klinisk praktisk erfarenhet. Om den sökande som föreslås till ett kliniskt lektorat (tjänst nr 17) skrivs: »Den sökande har genom sin kliniska psykologiska forskning och datainsamling med intervjuer och kliniska bedömningar fått en nära kännedom om kliniskt arbete och klinisk teori. Han har emellertid en begränsad erfarenhet som praktiserande psykolog. Han har steg-1-kompetens.« Begränsad erfarenhet som praktiserande psykolog, utgör inget hinder för en förstaplacering. Föreställningen är att forskningsarbete, inklusive intervjuer med försökspersoner, på något sätt kan ersätta patientarbete och att forskningsarbete medför »nära kännedom om« både kliniskt arbete och klinisk teori.

En likartad föreställning är att teori bäst kan förstås genom egen forskning och undervisning och kanske främst genom att integrera olika teorier. En sakkunnig skriver om en sökande (tjänst nr 17): »Han försöker integrera olika teoretiska skolbildningar alltifrån inlärningsteori till psykodynamisk teori... en mycket ovanlig teoretisk ansats inom psykologisk forskning... han har en imponerande bredd i sin forskning och hans teoretiska insatser framstår som unika... han har en god förtrogenhet med den psykodynamiska teoribildningen genom sin forskning och undervisning. Hans uttalade ambition är att integrera olika synsätt, vilket förutsätter att man är väl insatt i de aktuella teorierna«.

En annan föreställning är att praktiken har en negativ inverkan på forskningen. Om den sökande som föreslås till en forskarsistenttjänst i tillämpad psykologi (nr 1) skriver en sakkunnig: »Det som kan synas negativt för honom är att hans senare pro-

duktion inte är jämförbar med hans avhandlingsarbete. Detta kan dock vara en orättfärdig jämförelse med hänsyn till hans uttalade strävan att kvalificera sig som klinisk psykolog. Han menar att detta inverkat menligt på hans forskningsmöjligheter«. Här presenteras således det kliniska arbetet som en ursäkt för en försämrad vetenskaplig produktion. Visserligen är det den sökandes eget argument, men den sakkunnige tycks också hålla för troligt att det praktiska psykologarbetet gör forskningen sämre och minskar produktiviteten.

Ett snävt kunskapsområde

Genomgående betraktas tillämpad psykologi som ett snävt kunskapsområde. Tillämpad psykologisk forskning beskrivs ofta som smal och begränsad. En sökande som ej bedömdes vara en huvudkandidat till tjänsten (tjänst nr 18) beskrivs: »Hennes vetenskapliga verksamhet är relativt omfattande men »smal« och kan karaktäriseras som tillämpad psykologisk forskning med huvudfokus på hörselnedsättning och hörselhandikapp... Det vetenskapliga arbetet är inte i första hand inriktat på utveckling av psykologisk teori och metod utan på tillämpning av vissa psykologiska principer på det aktuella audiologiska studieområdet«. Om en annan sökande till samma tjänst, som placeras på femte plats, skrivs: »Vetenskapligt är hon också relativt »smal« med en inriktning på psykodynamiskt orienterad terapiforskning.« Om en sökande till tjänst nr 16 som ej placeras i tätgruppen skrivs: »Hon har genomfört en väl sammanhållen forskning... med imponerande många internationella publikationer... Hennes forskningserfarenhet kan också betraktas som ganska snäv

inom handikappområdet». I följande exempel antyds risken för forskaren att ej kunna höja sig över ett speciellt tillämpningsområde (tjänst nr 18). En sakkunnig resonerar om en sökande som ej rangordnas. Hans studier handlar om forskares bedömningar av vetenskapliga arbeten: »Bedömningsprocessen har studerats i förhållande både till de olika vetenskapliga samhällenas »kulturer« och till människors kognitiva processer. Det är förvånande att så litet publicerats internationellt från dessa intressanta projekt. Det är möjligt att studierna har föga att tillföra den psykologiska kunskapen om bedömningsprocesser. Det är också möjligt att författaren fascinerats av ämnet i sig och inte kunnat »höja sig« över det specifika tillämpningsområdet».

Stark specialisering anses stå i kontrast till bredd. Ju mer specialiserad forskningen är, desto snävare bedöms den vara. En sökande, som ej kommer i fråga till en tjänst (tjänst nr 5) beskrivs: »Hon företräder en starkt specialiserad forskning om psykoterapi och effekter av sådan behandling. Frågorna ställs och formuleras helt inom ramen för den kliniska psykologins domäner... hennes forskning är starkt specialiserad och äger rum inom den psykoanalytiska och personlighetsteoretiska forskningsramen... även om hon visat intresse att träda över vetenskapliga gränser, befinner sig dessa ansträngningar helt inom den kliniska betendevetenskapens domäner».

Även i följande exempel betraktas specialisering som något icke-eftersträvänt. För ett kliniskt lektorat med undervisning i psykodynamisk personlighetsteori och behandlingsmetodik (tjänst nr 14) jämföres de sökandes pedagogiska meriter. Den sökande

som har den mest specialiserade bakgrunden placeras sist i rangordningen, på femte plats: »Av de sökande har han den mest specialiserade bakgrunden. Han har sin tunga meritering inom psykoanalytiskt arbete både med patienter och teoretiskt samt organisatoriskt-pedagogiskt inom Z-institutet. Enligt min bedömning hamnar han därför något efter de övriga sökande när det gäller relevant meritering för den aktuella tjänsten«. Att vara specialiserad i psykoanalytiskt arbete med patienter och i undervisning är således icke meriterande för en klinisk tjänst med undervisning inom detta område. En person med »den mest specialiserade bakgrunden« kommer inte ifråga.

Ibland betraktas psykoterapi som ett centralt kliniskt område, men det är ändå begränsat. En sökande som placeras på andra plats (tjänst nr 15) beskrivs: »Hennes forskning som huvudsakligen rör psykoterapi är givetvis också relevant. Den är djupborrande och av god metodologisk klass. Man bör dock påpeka att såväl hennes pedagogiska som vetenskapliga inriktning är begränsad till ett enda, låt vara ett traditionellt sett centralt, kliniskt område».

Hur blir forskningen snäv?

Något som tycks bidra till att ett forskningsområde betraktas som smalt eller snävt är förhållandet till teori. Om utgångspunkten är *en* teori blir forskningen snäv. Om utgångspunkten är flera teorier blir forskningen bred.

Följande utlåtande kan förstås som att användningen av endast en teori är otillräckligt för tolkning av observationer. En kvinna söker en forskarassistenttjänst (tjänst nr 2) och hon når ej upp till en place-

ring i tättgruppen. I sakkunnigutlåtandet sägs: »Hon har en omfattande bakgrund inom det barnkliniska fältet och avhandlingen utgör en bearbetning av en metodutvecklingsstudie... Metodologiskt utgör avhandlingen ett gott exempel på hur man med uppslagsrikedom, hårt arbete och envishet kan bemästra många av de problem som vidlåter klinisk journalforskning. Man har en känsla av att materialet utnyttjats optimalt, ingen information förfäres och, inte minst viktigt, de frestande övertolkningarna lyser med sin frånvaro. Teoretiskt är avhandlingen inte lika stark, författaren nöjer sig med att i det löpande arbetet, när hon tolkar sina iakttagelser, använda sig av en psykodynamisk referensram. Avhandlingens viktigaste egenskap, som jag ser det, är att den bidrar till att öppna ett viktigt kliniskt fält för fortsatt forskning.« Uttalandet är svårtolkat och motsägelsefullt. Å ena sidan, menar den sakkunnige, att frestande övertolkningar lyser med sin frånvaro (frestande för vem, kan man undra). Detta kan tolkas som att den sökande funnit en god balans mellan empiri och teori. Hon har inte låtit teorin snedvrیدا verkligheten. Å andra sidan, framställs den psykodynamiska teorin som otillräcklig. Skulle andra teorier använts? Att i det löpande arbetet, vid tolkning av iakttagelser, använda sig av en teori för att förstå det man iakttar är väl ett tecken just på god integration mellan teori och empiri.

Ibland ser man integrationen av olika teorier som en möjlighet att öka kommunikationen mellan företrädare för olika skolbildningar, medan fördjupning i en teoribildning tas som ett uttryck för att man söker strid (tjänst nr 14): »Han uppger att han syftar till en förbättrad kommunikation mellan

företrädare för olika skolbildningar. Denna målsättning är synnerligen lovvärd, och hans arbetsinsatser på området är omfattande och förtjänstfulla... Den allmänpsykologiska teorin appliceras på olika psykoterapiteorier (psykodynamiska, kognitivt-beteendeterapeutiska, humanistiska). ...Hans ambition att vilja integrera snarare än söka strid när det gäller terapeutiska inriktningar är välgörande.« Mannen i exemplet föreslogs till tjänsten.

Att utgå från flera teorier kan emellertid vid enstaka tillfällen beskrivas som att man lånar teorier och blir eklektisk, i negativ mening. En sökande (tjänst nr 17) som placeras på fjärde plats »bedriver forskning kring döva personer, deras föräldrars kriser samt de dövas psykosociala situation... Inställningen är snarast eklektisk och såväl teorier som metoder lånas från olika delar av psykologin. Forskningen är ganska pragmatisk och praktisk till sin natur och därför har teorigrunden en mindre framträdande roll«.

Diskussion

I det följande ges först en summering av resultaten. Praktisk kompetens i termer av erhållen legitimation som psykolog och som psykoterapeut tycks sakna meritvärde vid tillsättning av akademiska tjänster i psykologi. (Om utlysningstexten till tjänsten anger att sådana legitimationer krävs, är de ju en förutsättning för behörighet). Även om tjänsteinnehavaren skall undervisa blivande psykologer utgör således ej egen psykologlegitimation någon merit och ej heller något krav. (Det bör påpekas att legitimationerna förutsätter en mycket begränsad yrkeserfarenhet. Snarare bör de betraktas som kör-

kort till att börja skaffa sig erfarenhet). Praktisk erfarenhet tycks också sakna meritvärde; detta gäller psykologpraktik såväl som psykoterapeutisk praktik. Sådan praktisk erfarenhet kan dock i princip tillskrivas ett visst värde, men bara i teorin, ej i praktiken. (I reglerna för befordringsgrunder står vad bedömarna skall fästa särskild vikt vid. Det bör noteras att det dock är tillåtet att tillmäta andra typer av meriter någon vikt, annan skicklighet som är av betydelse med hänsyn till tjänstens ämnesinnehåll och beskaffenhet i övrigt. Praktisk erfarenhet skulle kunna betraktas som »annan skicklighet«). Forskningsproblem som emanerar ur tillämpning och praktik väcker ambivalenta känslor. Tillämpad forskning beskrivs oftast som ateoretisk, föga generaliserbar och snäv. Ju mer specialiserad forskningen är, desto snävare bedömer man den vara. Att välja sin utgångspunkt från en enda teori, exempelvis psykoanalytisk teoribildning, anses göra forskningen snäv. Främst är det vetenskapliga meriter och i viss mån pedagogiska meriter som konkurrerar ut praktisk erfarenhet. Det främsta kriteriet på vetenskaplig kvalitet är ett kvantitativt mått, antalet publikationer i internationella vetenskapliga tidskrifter. De personer som ansågs bäst vetenskapligt meriterade hade i regel ingått i forskarlag och publikationerna hade flera författare. Visserligen ifrågasattes ofta självständigheten hos dessa personer -varje enskild författares bidrag kunde ej urskiljas men detta påverkade ej rangordningen. Självständighet i termer av ensamförfattarskap gavs inget specifikt värde. Forskningens värde för praktiken uppmärksammades ej.

Det kan tyckas långsökt att utgå från sakkunnigutlåtanden då jag vill belysa relatio-

nen mellan forskning och praktik. Sådana utlåtanden handlar emellertid på en nivå om vad som betraktas som kunskap. Om tjänsteinnehavaren skall undervisa på en utbildning som antas leda till kvalificerad praktikerkunskap (exempelvis psykologutbildningen), vad är det då för slags kunskap som efterfrågas hos tjänsteinnehavaren?

Att utgå från psykologpraktik och psykoterapipraktik kan förefalla begränsat. Det finns förvisso annan sorts praktik. Emellertid utgör både psykologpraktiken och psykoterapipraktiken exempel på praktiska kunskapstraditioner såsom de beskrivs av bl.a. Polanyi (1966; 1978), Schön (1983; 1987), Molander (1993) och Josefsson (1991). En kunskapsteori för praktiskt kunnande har vuxit fram med utgångspunkt från skilda verksamheter

Många av exemplen handlar ju om psykoterapi, och dessutom fokuseras den psykoanalytiska teoribildningen inom psykoterapin. Att forskning med utgångspunkt i den teorin bedöms som snäv kan dölja en kritik av både den psykoanalytiska teorin och terapin, och därmed ha lite med själva sambandet mellan forskning och praktik att göra. Så *kan* texten läsas. (Det var dock inte bara psykoterapiforskning som bedömdes som snäv utan även annan tillämpad forskning, t.ex. handikappforskning). Texten kan läsas på många andra sätt. Döljer den exempelvis en misstro mot andra vetenskapsideal än det förhärskande? Bedömer man en studie, där forskaren syftar till att förstå fenomenens innebörd och mening, utifrån ett naturvetenskapligt ideal? I så fall kan studien framstå som metodologiskt snäv och resultatet som föga generaliserbara i statistisk mening – även om de är generaliserbara i

analytisk mening. Döljer texten en diskriminering av kvinnliga forskare? Bedöms kvinnors arbete som begränsat, snävt och perifert just för att det är kvinnor som utför arbetet? Att vara kvinna i Akademia har jag diskuterat i en annan artikel (Olsson, 1999).

Att personer med praktiska meriter inte föreslås till tjänster kan naturligtvis sammanhålla med deras svagare meritering i övrigt. Exempelvis har de svårt att hävda sig vetenskapligt då det är kvantiteten i produktionen som gäller. Praktikern har mindre tid över för forskning. Vi bör dock inse att meriteringssystemet ger signaler om vad som betraktas som kunskap. Praktisk erfarenhet och vetenskapliga meriter skulle kunna ges lika viktning.

Den praktiska kunskapen, eller som Molander (1993) kallar den, kunskap-i-handling har i allmänhet underordnats teoretisk kunskap och forskning. Bergendal (1996) konstaterar att i den västerländska kulturen har praktiken, det som är konkret, ansetts vara mindre värd än teori och forskning, det abstrakta. I överförd bemärkelse betraktar vi det abstrakta som rent, det konkreta som smutsigt. Praktiken innehåller alltid moment av oföresägbarhet. Det oföresägbara, det ofullständigt kända, anses vara mindre värt än det förutsägbara. Det finns en värdering runt teoretisk kunskap som har med makt att göra. Teoretisk kunskap gör anspråk på allmängiltighet och uppfattas därför innebära makt över ett större område än partikulär kunskap. Således hör den höga värderingen av teorin samman med den teoretiska kunskapens allmängiltighet, dess objektivitet och värderingsfrihet. Den kan användas för allehanda syften. Men om den generella kunskapen inte svarar mot det sär-

skildas särskilda behov, vad har vi då för användning av den generella kunskapen?

Vi erfar en klyfta mellan praktik och teori/forskning, som är svår att överbrygga (Molander, 1993). Vi skapar dock flera klyftor, flera dikotomier. En dualistisk tankestruktur färgar våra föreställningar och våra liv (Damm, 1996). Dualismen finns ständigt som en underström; den genomtränger vårt språk och vårt tänkande. I denna tankestruktur utgår man från motsatser, som är skilda från varandra, praktik och teori, själ och kropp, omedvetet och medvetet, subjekt och objekt, subjektiv och objektiv, känsla och förnuft, kvalitativ och kvantitativ, djup och bredd, kvinnligt och manligt, tillämpad forskning och grundforskning. Dessa från varandra skilda enheter styrs av skilda principer, tänker man sig. Dessutom fyller dikotomiserandet funktionen att befästa det ena ledets dominans på bekostnad av det andra. Det som beskrivs som praktiskt, själsligt, omedvetet, subjektivt, känslonära, kvalitativt, djupt, kvinnligt och tillämpat har ett lägre värde i forsknings-sammanhang och i samhället i stort. Etiketterna är mer än etiketter. Vilken etikett något får avgör om det räknas som kunskap eller ej. Dikotomier har en sådan makt över oss, därför att de har en enastående strukturerande verkan. Genom att tala och tänka i dessa dikotomier riskerar vi emellertid att cementera konventioner. Om inte dualismen över-skrids och om inte ömsesidig sammanflätning är möjlig, kommer forskarsamhället att reproduceras i termer av kopiering snarare än nyskapande.

Universiteten bidrar enligt Schön (1983) till att åsidosätta praktisk kompetens och professionell konst. Det beror inte på oin-

trasse i största allmänhet utan mer på den kunskapsteori som dominerar inom universiteten, nämligen teknisk rationalitet eller den positivistiska kunskapsteorin i vid mening. Det stora problemet uppstår då man försöker förstå praktiken utifrån den positivistiska kunskapsteorin, inte utifrån en egen kunskapsteori. Enligt den positivistiska kunskapsteorin reduceras praktiken till en slags instrumentell problemlösning, som gjorts rigorös genom tillämpning av vetenskaplig teori och teknik. Men praktikern sysslar inte med problemlösning i den meningen att lösa ett väldefinierat, formulerat problem. Snarare skall praktikern hantera problematiska situationer, situationer som är förbryllande, bekymmersamma, osäkra. Han/hon måste skapa sammanhang i från början obegripliga situationer. Meningsskapandet sker i interaktion med själva situationen och med de personer som befinner sig i den. I kunskapsteorin för praktiskt kunnande betraktas dialogen som den grundläggande modellen för kunskapsbildning. Genom reflektion, en växling mellan inlevelse och distans, mellan del och helhet, hålls kunskapen levande. Det handlar om »knowing« snarare än om »knowledge«. Kunnande ses som en form av uppmärksamhet. Praktikerns kunnande är personligt och »tyst«. Att se, att göra och att vara är kunskapens tysta former. Schön (1983) menar att den positivistiska kunskapsteorin potentiellt innebär ett tvång och förtryck om den tillämpas på praktiken. Om praktikern påtvingar en teori på den situation han/hon befinner sig i, reduceras praktisk kunskap till tillämpad teori.

Hur kan då praktikern överhuvudtaget orientera sig i den komplexa situationen?

Han/hon har tillgång till en repertoar av exempel, bilder, tolkningar, handlingar, men även formulerade teorier, forskningsresultat och regler. Dessa senare är dock sekundära och kommer in först då meningsskapandet och struktureringen är igång. När praktiker skapar mening i en situation ser han/hon situationen som om den redan finns i repertoaren och samtidigt ses situationen som unik. Det tränade ögat ser likheter och olikheter. Flera alternativ hålls öppna som levande möjligheter i handling.

Teorier och regler är mer eller mindre generellt formulerade. Teorivärldar kan byggas upp. Från praktikerns synpunkt utgör dessa teorivärldar inte avbildningar av en given värld. Snarare uttrycker de föreställningar om vad som *kan* skapas. Teorier och forskningsresultat blir ett slags orienteringssystem. Lite tillspetsat kan man säga att förbindelsen mellan teori och praktik existerar i och genom praktiken. Teorier innebär en mängd tankemöjligheter. Praktiken har något definitivt över sig. Praktiken är den punkt då vi lämnar möjligheternas rum och beslutar att göra på *ett*sätt.

Ur det dualistiska tanke-systemet har en icke-dialogisk forskning vuxit fram med en uppbyggnad av statiska begrepp (orsak-verkan, före-efter) snarare än processbegrepp. Subjektiva dimensioner såsom känslor, värderingar, upplevelser, vilka ju är centrala för vad det innebär att vara människa, har förkastats som icke-forskningsbara företeelser. Man tänker sig att forskaren, ett helt medvetet subjekt, iakttar ett objekt. Det objektivet iakttagna objektet är ibland en patient som ytterligare förtingligats genom diagnoser. Men forskaren, subjektet, är kanske inte herre i eget hus. Den andre, det observerade

objektet, är kanske ett levande subjekt. Två subjekt möts i ett samspel. De skapar ett intersubjektivt fält emellan sig, ett fält som i sin tur påverkar och förändrar subjekten (Kvale, 1997). Kunskap skapas i dialogen.

Kan världar mötas? Kan samtal äga rum över murarna? Optimistiskt säger Miller & Crabtree (1994, sid. 340): »At the walls se-

parating clinician from patient, qualitative from quantitative, academy from practice, very different ways or cultures of knowing can meet and converse«.

Ett tack till de båda anonyma lektörerna för värdefulla synpunkter på en tidigare version av detta arbete.

Summary

Practical knowledge – Academic competence

The article concerns a qualitative analysis of peer review reports on candidates applying for university appointments in psychology. It asks to what extent practical knowledge is integrated into the evaluation of academic competence. How do peers determine the qualifications of the candidates? Which criteria are used?

For academic appointments in psychology, practical competence and experience was considered irrelevant. Applied research was often described as atheoretical, narrow and lacking in generalizability. Research problems emanating from practice were defined as peripheral. The most important merit was scientific qualifications. When

determining scientific quality, the peers were strongly influenced by sheer publication volume, thus favouring the mass producer. Those candidates who were suggested for appointments were members of research teams and they published together with senior researchers. Although their independence was questioned, their top position was not questioned. Independence in terms of single authorship had no special value. No attention was paid to the practical use of the research. It was concluded that the peers in their judgements helped to maintain the gap between practical knowledge and academic competence rather than bridging it.

Litteratur

- Asplund, J. (1989). *Rivaler och syndabockar*. Göteborg: Korpen.
- Bergendal, G. (1996). Den höga skolan. Om praktisk kunskap i högteknologins tid. *Dialoger. Metaforer och analogier*, 39, 12-32.
- Carson, T. (1986). Closing the gap between research and practice: Conversation as a mode of doing research. *Phenomenology + Pedagogy*, 4, 73-85.
- Cohen, L., Sargent, M. & Sechrest, L. (1986). Use of psychotherapy research by professional psychologists. *American Psychologist*, 41, 198-206.
- Cole, S. & Cole, J. (1967). Scientific output and recognition: A study in the operation of the reward system in science. *American Sociological Review*, 32, 377-390.
- Cole, S., Cole, J. & Simon, G. (1981). Chance and consensus in peer review. *Science*, 214, 881-886.

- Damm, M. (1996). Från gäst till medlem. Göteborg: Handelshögskolan.
- Edelson, M. (1992). Can psychotherapy research answer this psychotherapist's question? *Contemporary Psychoanalysis*, 28, 118-151.
- Ernst, E., Resch, K.L. & Uher, E.M. (1992). Reviewer bias. *Annals of Internal Medicine*, 116, 958.
- Fox, M. (1983). Publication productivity among scientists: A critical review. *Social Studies of Science*, 13, 285-305.
- Gadamer, H-G. (1960/1989). *Truth and Method*, London: Sheed & Ward.
- Glantz, S. & Bero, S. (1994). Inappropriate and appropriate selection of 'peers' in grant review. *Journal of American Medical Association*, 272, 114-116.
- Helmreich, R., Spence, J., Beane, W., Lucker, W. & Matthews, K. (1980). Making it in academic psychology: Demographic and personality correlates of attainment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 39, 896-908.
- Hemlin, S., Johansson, U-S, & Montgomery, H. (1990) Professorstillsättningar inom arkitekturämnen. På vilka grunder sker besluten? BVN Skriftserie:1.
- Horrobin, D. (1990). The philosophical basis of peer review and the suppression of innovation. *Journal of American Medical Association*, 263, 1438-1441.
- Josefson, I. (1991). Kunskapens former. Det reflekterade yrkeskunnandet. Stockholm: Carlssons.
- Josefson, I. (1996). Vad är det en erfaren lärare kan? *Dialoger*, 36, 19-25.
- Kvale, S. (1997). Den kvalitativa forskningsintervjun. Lund: Studentlitteratur.
- Morrow-Bradley, C. & Elliott, R. (1986). Utilization of psychotherapy research by practicing psychotherapists. *American Psychologist*, 41, 188-197.
- Lewin, K. (1935). *Dynamic theory of personality*. New York: Mac Graw-Hill.
- Long, J.S. (1992). Measures of sex differences in scientific productivity. *Social Forces*, 71, 159-178.
- Miller, W. & Crabtree, B. (1994). Clinical research. I N. Denzin & Y. Lincoln (Red.). *Handbook of qualitative research*. Thousand Oaks, California: Sage Publications, Inc.
- Molander, B. (1993). *Kunskap i handling*. Göteborg: Daidalos.
- Norén, K. (1997). Tjänst efter förtjänst? Göteborg: Handelshögskolan.
- Olsson, G. (1996). Självkänsla i obalans: En studie över terapeutevers uppfattning om sina färdigheter. *Nordisk Psykologi*, 48, 252-265.
- Olsson, G. (1997). Psykoterapiforskning för psykoterapeuter. *Nordisk Psykologi*, 49, 98-113.
- Olsson, G. (1999). Kvinna i Akademia – gäst vid mannens bord. *Nordisk Psykologi*. Under tryckning.
- Perby, M-L. (1995). *Konsten att bemästra en process. Om att förvalta yrkeskunnande*. Gidlunds Förlag.
- Polanyi, M. (1966). *The tacit dimension*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Polanyi, M. (1978). *Personal knowledge. Towards a post-critical philosophy*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Rennie, D. (1994). Human science and counselling psychology: closing the gap between research and practice. *Counselling Psychology Quarterly*, 7, 235-250.
- Russell, R. (Ed). (1994). *Reassessing psychotherapy research*. New York: The Guilford Press.
- Schön, D. (1983). *The reflective practioner: How professionals think in action*. New York: Basic Books.
- Schön, D. (1987). *Educating the reflective practioner*. London: Jossey-Bass Publishers.
- Sonnert, G. (1995). What makes a good scientist? Determinants of peer evaluation among biologists. *Social Studies of Science*, 25, 35-55.
- Stiles, W. (1992). Producers and consumers of psychotherapy research ideas. *The Journal of Psychotherapy, Practice and Research*, 1, 305-307.
- Wennerås, C. & Wold, A. (1997). Nepotism and sexism in peer-review. *Nature*, 387, 341-343.
- Zuckerman, H. & Cole, J. (1975). Women in American science. *Minerva*, 13, 82-102.
- Ödman, P-J. (1979). *Tolkning, förståelse, vetande*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.